

Boodschap van paus Franciscus voor de veertigdagentijd 2016

Barmhartigheid wil ik en geen offer (Mt 9,13)

De werken van barmhartigheid in het verloop van het Jubeljaar

1. *Maria, icoon van de evangeliserende Kerk omdat zij eerst zelf geëvangeliiseerd is*

In de bul die het Jubileumjaar afkondigt, heb ik gevraagd ervoor te zorgen dat *de veertigdagentijd in dit jubeljaar nog intenser beleefd wordt als een sterke tijd om Gods barmhartigheid te vieren en te ervaren (Misericordiae vultus, nr. 17)*. Door de oproep voor het beluisteren van Gods woord en voor het initiatief *24 uren voor de Heer*, wilde ik de prioriteit onderstrepen van het biddend luisteren naar het Woord, vooral het profetische Woord. Gods barmhartigheid is zeker een boodschap voor de wereld, maar elke christen is geroepen om die persoonlijk te ervaren. Daarom zal ik in deze veertigdagentijd *Missionarissen van de Barmhartigheid* zenden, opdat zij voor iedereen een concreet teken van Gods nabijheid en vergeving zouden zijn.

Nadat zij ingestemd heeft met het Goede Nieuws door de aartsengel Gabriël, bezingt Maria in haar *Magnificat* op een profetische manier de barmhartigheid waarmee God haar uitgekozen heeft. De Maagd van Nazareth, beloofd als echtgenote aan Jozef, wordt zo de volmaakte icoon van de evangeliserende Kerk. Zij is en blijft immers voortdurend geëvangeliiseerd door het werk van de Heilige Geest, die haar maagdelijke schoot vruchtbaar heeft gemaakt. In de profetische traditie – en ook al op etymologisch vlak – is barmhartigheid nauw verbonden met de moederschoot (*rahamim*) en met een milde, trouwe en meelevende goedheid (*hesed*) zoals die gestalte krijgt in echtelijke en ouderlijke relaties.

2. *Het Verbond van God met de mensen: een geschiedenis van barmhartigheid*

Het mysterie van de goddelijke barmhartigheid ontvouwt zich in de verbondsgeschiedenis tussen God en zijn volk Israël. God laat zijn barmhartigheid rijkelijk zien door zijn bereidheid om in alle omstandigheden zijn innige tederheid en medelijden te schenken. Dit gebeurt vooral op de meest dramatische ogenblikken, als ontrouw de gesloten verbintenis verbreekt en als het Verbond op een duurzamer manier moet bevestigd worden in gerechtigheid en waarheid. We stoten hier op een echt liefdesdrama, waar God de rol van vader en bedrogen echtgenoot speelt, met Israël in de rol van ontrouwe zoon, dochter of echtgenote. Het zijn vertrouwde beelden, zoals we ze vinden bij Hosea (cf. Hos 1-2), die weergeven hoezeer God zich wil verbinden met zijn volk. Dit liefdesdrama bereikt zijn

hoogtepunt in de Zoon, die mens is geworden. God stort in Hem zijn grenzeloze barmhartigheid, in zo'n mate dat Hij de *geïncarneerde barmhartigheid (Misericordiae Vultus*, nr. 8) wordt. Als mens is Jezus van Nazareth een zoon van Israël in de volle betekenis van het woord. Zo belichaamt Hij het volmaakte luisteren naar God, wat van iedere jood gevraagd wordt in het *Shemà*, dat ook vandaag de kern van het Verbond tussen God en Israël uitmaakt: *Luister, Israël! De Heer is onze God, de Heer is de enige. U zult de Heer uw God liefhebben met heel uw hart, met heel uw ziel en met al uw krachten (Dt 6,4-5)*. De Zoon van God is de bruidegom, die alles in het werk stelt om de liefde van zijn bruid te veroveren. Hij is met haar verbonden door zijn onvoorwaardelijke liefde die zichtbaar wordt in de eeuwige bruiloft met haar.

Dit is het kloppende hart van het apostolisch *kerygma*, waarin de goddelijke barmhartigheid een centrale en fundamentele plaats heeft. Het is *de schoonheid van de reddende liefde van God, die zichtbaar wordt in Jezus Christus, die gestorven en verrezen is* (Apostolische Exhortatie *Evangelii gaudium*, nr. 36). Het is de oudste verkondiging *die men telkens opnieuw op verschillende wijzen moet beluisteren en die men altijd opnieuw in de catechese moet verkondigen (Ibid., nr. 164)*. Barmhartigheid *verduidelijkt het gedrag van God tegenover de zondaar aan wie Hij een nieuwe mogelijkheid geeft om berouw te tonen, zich te bekeren en te geloven (Misericordiae vultus*, nr. 21), waardoor hij echt de relatie met Hem herstelt. In de gekruisigde Jezus wil God de zondaar tegemoet treden tot in zijn grootste vervreemding, juist daar waar hij verdwaald en verwijderd is van Hem. En Hij doet dit in de hoop uiteindelijk erin te slagen het verharde hart van zijn Bruid te raken.

3. *De werken van barmhartigheid*

De barmhartigheid van God vernieuwt het hart van de mens en laat hem een trouwe liefde ervaren, die het hem mogelijk maakt op zijn beurt ook barmhartig te zijn. Het is iedere keer een wonder dat de goddelijke barmhartigheid uitgezaaid kan worden in het leven van elk van ons en ons kan aansporen tot naastenliefde, die gestalte krijgt in wat de kerkelijke traditie de lichamelijke en geestelijke werken van barmhartigheid noemt. Ze herinneren ons eraan dat ons geloof vertaald wordt in concrete alledaagse daden die bestemd zijn om onze naaste lichamelijk en geestelijk te helpen. Op basis hiervan we zullen geoordeeld worden: hem eten geven, bezoeken, troosten, opvoeden. Het is daarom dat ik wilde dat *de christenen zich in dit Jubeljaar bezinnen over de lichamelijke en geestelijke werken van barmhartigheid. Het zal een manier zijn om ons vaak slapende geweten ten aanzien van de armoedeproblematiek wakker te schudden en om steeds meer door te dringen tot het hart van het Evangelie, waar de armen de bevoorrechte ontvangers van de goddelijke barmhartigheid zijn (Ibid., nr. 15)*. Want het is in de persoon van de arme, dat Christus *opnieuw zichtbaar wordt als gefolterde, gewonde, gegeselde, hongerige, verdwaalde mens (...) om door ons herkend, aangeraakt en verzorgd te worden (Ibid.)*. Ongehoord en aanstootgevend mysterie, dat in de geschiedenis het lijden van het onschuldige Lam verlengt, brandende braambos dat oplaait vanuit een belangeloze liefde. Daarvoor kunnen we in navolging van Mozes alleen maar onze sandalen uitdoen (cf. *Ex 3,5*). En dit mysterie wordt nog groter als deze arme onze broeder of onze zuster in Christus is, die lijdt omwille van zijn/haar geloof.

Tegenover deze liefde, sterk als de dood (cf. *Hl 8,6*), is de meest beklagenswaardige arme hij die niet aanvaardt zich als zodanig te erkennen. Hij denkt dat hij rijk is, maar in feite is hij de armste onder de armen. En als hij die armste is, is het omdat hij slaaf is van de zonde die hem aanzet om rijkdom en macht te gebruiken, niet in dienst van God en de anderen, maar om in hem de innerlijke overtuiging te smoren niets anders te zijn dan

een arme bedelaar. Hoe groter de macht en de rijkdom waarover hij beschikt, hoe groter het risico dat deze verblinding bedrieglijk wordt. Het brengt hem ertoe zelfs de arme Lazarus, die bedelt aan de deur van zijn huis, niet meer te willen zien (cf. Lc 16,20-21). Lazarus, een voorafbeelding van Christus, die in de gedaante van arme mensen bedelt om onze bekering. Lazarus is de mogelijkheid die God ons aanbiedt om ons te bekeren en misschien zien we dit niet. Die verblinding gaat gepaard met een hoogmoedig delirium van almacht waarin op een huiveringwekkende manier dit duivelse *je zult gelijk worden aan God (Gn 3,5)* weerklinkt, dat aan de basis ligt van elke zonde. Zo'n delirium kan zich ook manifesteren op sociaal en politiek vlak, zoals de totalitaire systemen van de 20ste eeuw hebben aangetoond en zoals de huidige ideologieën van het totalitaire en het technologisch-wetenschappelijke denken, die God willen herleiden tot een onbenulligheid en de mensen tot een te manipuleren massa, laten zien. Dit wordt vandaag ook geïllustreerd door de zondige structuren die verbonden zijn aan een verkeerd ontwikkelingsmodel, dat berust op de verafgoding van geld. Daardoor worden de rijkste mensen en samenlevingen onverschillig voor het lot van de armen. Ze sluiten hun deuren voor de armen en weigeren zelfs om hen te zien.

De veertigdagentijd van dit Jubeljaar is voor iedereen dus een gunstige tijd, die ons uiteindelijk zal toelaten onze existentiële vervreemding achter ons te laten door het Woord te beluisteren en door de werken van barmhartigheid te beoefenen. Als we met de lichamelijke werken van barmhartigheid de geïncarneerde Christus raken in onze broeders en zusters, die het nodig hebben om gevoed, gekleed, gehuisvest, bezocht te worden, dan raken we met de geestelijke werken van barmhartigheid – raad geven, onderwijzen, vergeven, waarschuwen, bidden – eerder onze eigen levenssituatie als zondaars. Dat is de reden waarom de lichamelijke en geestelijke werken nooit van elkaar mogen gescheiden worden. Het is juist in het aanraken van de gekruisigde Jezus in de meest noodlijdende dat de zondaar inderdaad de gave kan ontvangen, in het besef dat hij zelf ook niet anders is dan een arme bedelaar. Dankzij deze weg hebben *de vermetelen, de machtigen en de rijken*, waarover het *Magnificat* spreekt, de kans om te erkennen dat ook zij onverdiend bemind worden door de gekruisigde Christus, die ook voor hen gestorven en verrezen is. Deze liefde is het enige antwoord op die oneindige dorst naar geluk en liefde die de mens ten onrechte denkt te kunnen stillen met de afgoden van het weten, het kunnen en het bezitten. Toch blijft altijd het risico bestaan dat als gevolg van een almaar grotere geslotenheid tegenover Christus, die in de persoon van de arme aan hun deur blijft kloppen, de vermetelen, rijken en machtigen uiteindelijk zichzelf veroordelen tot het wegzinken in de eeuwige afgrond van eenzaamheid die de hel is. Voor hen en voor ons allen, weerklinken dan opnieuw de vurige woorden van Abraham: *Ze hebben Mozes en de Profeten; daar moeten ze naar luisteren (Lc 16,29)*. Dit actief luisteren zal ons beter voorbereiden op de definitieve overwinning op zonde en dood door de bruidegom die intussen verrezen is en ernaar verlangt zijn toekomstige Bruid te zuiveren in afwachting van zijn wederkomst.

Mogen wij deze veertigdagentijd, als gunstige tijd tot bekering, niet vergeefs laten voorbijgaan! Wij vragen dit door de moederlijke voorspraak van de Maagd Maria, die als eerste, tegenover de grootheid van de goddelijke barmhartigheid die ze gratis heeft ontvangen, haar eigen kleinheid (cf. Lc 1,48) heeft erkend door zich de nederige dienstmaagd van de Heer te weten (cf. Lc 1,38).

Vaticaan, 4 oktober 2015, feest van Sint-Franciscus van Assisi

Francisco